

คิดนอกกรอบ

Think out of the Box

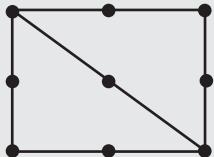
พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์

การคิดนอกกรอบ

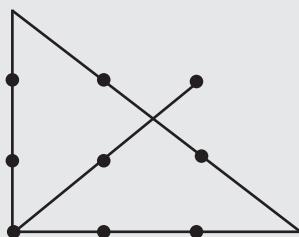
Out of the Box Thinking

๑. เกริ่นนำ

การคิดนอกกรอบเป็นการคิดที่มีความสำคัญมากยิ่งขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นการคิดที่นิยมใช้ภาษาอังกฤษว่า lateral thinking, out of the box thinking และ green hat thinking มีลักษณะเป็นการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) และการคิดแสวงหาทางเลือก (alternatives) ด้วยการเปลี่ยนแนวคิดและวิธีคิดที่แตกต่างจากเดิม หรือไม่ยึดติดกับแนวคิดและวิธีการคิดรูปแบบเดิม ในบทความนี้จะนำเสนอตัวอย่างการคิดนอกกรอบโดยทั่วไป กับการคิดนอกกรอบในวงการศึกษา

แผนภาพ ๑ : การคิดในกรอบ
(ใช้เส้นตรง ๕ เส้น)

แผนภาพ ๒ : การคิดนอกกรอบ
(ใช้เส้นตรง ๕ เส้น)

๒. การคิดนอกกรอบโดยทั่วไป

๒.๑ การลากเส้นตรงให้ผ่านจุด ๕ จุด ที่เรียงกันในลักษณะสี่เหลี่ยมจัตุรัส

ตัวอย่างการคิดนอกกรอบนี้ เป็นการคิดที่ไม่ยึดติดกับกรอบสี่เหลี่ยมจัตุรัส และใช้เส้นตรงน้อยกว่าการคิดในกรอบ ถ้าเส้นตรงเป็นทรัพยากร ก็จะเป็นการคิดที่ดีกว่า เพราะทำให้ประหยัดทรัพยากรมากกว่า

๒.๒ ชายหนุ่มคนหนึ่งขับรถสปอร์ตกลับบ้าน ผ่านไปยังเส้นทางค่อนข้างเปลี่ยว
เหลือบไปเห็นคน ๓ คนกำลังยืนคอยรถที่ป้ายรถเมล์แห่งหนึ่ง เมื่อจอดรถพบว่า

- คนที่หนึ่งเป็นหญิงสูงอายุที่ป่วยหนัก
- คนที่สองเป็นเพื่อนเก่าที่เคยช่วยชีวิตตนเอง
- คนที่สามเป็นหญิงสาวสวยในฝัน (ตรงสเป็คมาก)

แต่ชายหนุ่มทราบดีว่าฝนกำลังจะตก และรถสปอร์ตของตนมีที่นั่งสำหรับผู้โดยสาร
เพียงที่นั่งเดียว ชายหนุ่มจะตัดสินใจรับใครขึ้นรถจึงจะดีที่สุด

ถ้ารับหญิงสูงอายุที่ป่วยหนักไปส่งโรงพยาบาลก็น่าจะดีที่สุดในแรกที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้มี
มนุษยธรรม เนื่องจากเป็นคนป่วยคนเดียวใน ๓ คน แต่เพื่อนเก่าก็อาจทำหน้าได้ และเลี่ยโภกาส
ที่จะได้รู้จักและผูกลัมพันธ์กับหญิงสาวสวยในฝัน

ถ้ารับหญิงสาวสวยในฝันก็จะดีที่สุดในแรกที่จะมีความสุขในชีวิตแต่ก็จะถูกทำหน้าได้ว่า
เห็นแก่ตัว

ถ้ารับเพื่อนเก่าที่เคยช่วยชีวิตตนเอง ก็จะดีที่สุดในแรกที่ได้ตอบแทนผู้มีบุญคุณ แต่ก็จะ
ถูกทำหน้าได้ว่าเห็นแก่ตัวและไร้มนุษยธรรม

ดังนั้น ชายหนุ่มคนนี้ จะตัดสินใจอย่างไรจึงจะดีที่สุด

คำเฉลยแบบคิดนออกกรอบคือ

๑. รับหญิงสูงอายุขึ้นรถ
๒. ล่งกัญแจให้เพื่อนเก่าที่เคยช่วยชีวิตตนเองขับรถกลับบ้านโดยให้ล่งหญิงสูงอายุที่
โรงพยาบาลก่อน
๓. ยืนคอยรถเมล์กับหญิงสาวสวยในฝันเพื่อขึ้นรถเมล์ไปส่งบ้านของหญิงสาว

๓. การคิดนออกกรอบในวงการศึกษา

๓.๑ ห้องเรียนพลิกกลับ (flipping the classroom)

Khan, S. (2012) ได้เสนอว่า ห้องเรียนในโรงเรียนทั่วไปมักจะจัดตารางสอนให้นักเรียน
มาเรียนกับครูในเวลากลางวัน และครูให้การบ้านให้นักเรียนไปทำที่บ้านในเวลากลางคืน
ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่พบว่าส่วนที่เรียนง่ายกว่า คือ ส่วนที่เรียนกับครูในเวลากลางวันส่วนที่
ยากกว่าคือส่วนที่เป็นการบ้าน Khan จึงเสนอให้ใช้ห้องเรียนพลิกกลับ คือ ให้นักเรียนเรียนเอง
จากแบบเรียนหรือสื่อที่บ้านในเวลากลางคืน และมาทำการบ้านกับครูที่โรงเรียน

๓.๒ การเรียนเพื่อการเปลี่ยนแปลง (transformative learning)

Kegan (2009) ได้เสนอว่า จะต้องเปลี่ยนการเรียนเพื่อรู้ (informational learning) ซึ่งมุ่งเรียนเพื่อรู้มากยิ่งขึ้น (what we know) เป็นการเรียนเพื่อการเปลี่ยนแปลง (transformative learning) ซึ่งมุ่งเรียนเพื่อการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียน (how we know) และการเรียนการคิดสร้างสรรค์ (learn creatively)

๓.๓ การเปลี่ยนกระบวนการทัศน์การจัดการศึกษาโดยใช้โลกเป็นศูนย์กลาง

สืบเนื่องจาก O’ Riordan (1995) และ Pepper (1996) ได้เสนอการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ ปรัชญาลิ่งแวดล้อมและการพัฒนาจาก “มนุษย์เป็นศูนย์กลาง” (Human-Centred) ให้ “โลกเป็นศูนย์กลาง” (Earth-Centred) การเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ดังกล่าวเพื่อให้โลกได้รับการใส่ใจมากขึ้น และจะสำเร็จได้ต้องใช้ “การศึกษา” เป็นตัวช่วยที่สำคัญ ดังนั้น ผมจังเสนอว่า ถึงเวลาต้องเปลี่ยนกระบวนการทัศน์การจัดการศึกษาจาก “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” (Learner-Centred) ให้ “โลกเป็นศูนย์กลาง” (Earth-Centred) เช่นเดียวกัน มิใช่นั้นการเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ปรัชญาลิ่งแวดล้อมและการพัฒนาจะสำเร็จยาก

๔. สรุป

การคิดนออกกรอบเป็นการคิดที่ยากกว่าการคิดในกรอบ แต่ผลลัพธ์ของการคิดจะดีกว่า การคิดในกรอบอย่างชัดเจน การจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในอนาคต จึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาขีดความสามารถในการคิดนออกกรอบของผู้เรียนทุกระดับให้เต็มศักยภาพ ครูผู้บริหารและนักการศึกษาจึงควรใส่ใจในการแสวงหาวิธีการบริหารหรือการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการคิดนออกกรอบของผู้เรียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

รายการอ้างอิง

Kegan I. (2009). *Contemporary theories of learning*. London: Routledge.

Khan, S. (2012). *The one world school house: Education reimagined*. New York: Hachette Book.

O'Riordan, T. (1995). *Environmental science for environmental management*. London: Longman.

Pepper, D. (1996). *Modern environmentalism: An introduction*. London: Routledge.

ผู้เขียน

ศาสตราจารย์ ดร. พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๖๐ อีเมล: pruet.s@chula.ac.th